

Valsts ugunsdzēsības
un glābšanas dienests

Ugunsdzēsība Krievijas impērijas laikā

Publicēts: 03.08.2020.

Kurzemes un Vidzemes pilsētās 19.gs. beigās strauji attīstījās lielrūpniecība un ostās pieauga preču apgrozījums. Rīga kļuva par visas Baltijas lielāko rūpniecības pilsētu.

Paplašinoties pilsētām un arvien vairāk lauciniekiem pārceļoties uz tām dzīvot, pieauga arī postošu ugunsgrēku skaits. Pirmā, skaitliski nelielā pilsētas ugunsdzēsēju komanda 1845.gadā tika izveidota Dinaburgā (Daugavpilī). Rīgā darbojās četras policijas ugunsdzēsēju komandas. Tomēr tās bija bezspēcīgas cīņā ar 1864.gada vasaras lielajiem ugunsgrēkiem Maskavas priekšpilsētā (tagadējā Latgales teritorija). Tām bija nepietiekams tehniskais nodrošinājums un profesionālā sagatavotība.

Rīgas tirgotāji, rūpnieki un sabiedriskie darbinieki saprata, ka neefektīvās ugunsgrēku dzēšanas sistēmas vietā Rīgā ir jāveido organizētas, apmācītas un profesionālas ugunsdzēsēju komandas. 1865.gadā tika izveidota Rīgas brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrība, kas uzsāka aktīvu darbību.

Pēc tam brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrības sāka veidoties arī Jelgavā, Piltenē, Cēsīs, Valmierā, Limbažos, Jēkabpilī, Tukumā, Liepājā un citās pilsētās. Pirms 1.pasaules kara Latvijā jau darbojās vairāk kā 90 brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrības.

Cīņā ar uguni bija sācies jauns posms.

1864.gada 19.novembrī notika Rīgas Brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrības dibināšanas sanāksme, kurā par biedrības priekšsēdētāju ievēlēja ierēdni Ivanu Himilleru (1835-1876). 1865.gada 15.februārī apstiprināja biedrības statūtus un Rīgas brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrība uzsāka savu darbību - vāca ziedojumus, iegādājās pašu nepieciešamāko aprīkojumu, organizēja apmācību un izveidoja četras nodaļas.

17.maijā Rīgas Brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrības komanda pirmo reizi organizēti izbrauca uz ugunsgrēku dūmvadu tīrītāja sētas mājā Aleksandra ielā (tagad Brīvības iela) Rīgā. Tas arī tiek uzskatīts par ugunsdzēsības Latvijā aizsākumu.

Turpmākajos gados biedrība ieguva iedzīvotāju atzinību, kas ļāva saņemt bagātīgus ziedojumus, dāvinājumus un tādējādi attīstīt tehnisko iekārtu bāzi, iegādājoties rokas un tvaika „šļircis” (sūkņus), mehāniskās kāpnes un šļūtenes. Aktīvie brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrības biedri tajā laikā iedalījās stobrvežos, šļirču vīros, lauzējos un kārtībniekos.

1865.gadā sarosījās arī jelgavnieki un izveidoja Jelgavas brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrību, par kuras pirmo priekšsēdētāju kļuva maiznieks Ādolfs Eduards Prāls. Savukārt, Liepājā paralēli veidojās brīvprātīgo un pilsētas algoto ugunsdzēsēju komandas.

Pieaugot ugunsgrēku skaitam, 1875.gadā Rīgā tika pabeigta ugunsdzēsēju telegrāfa ierīkošana ar 53 vietām, kurās paziņot par ugunsgrēka izcelšanos.

1875. – 1885.gads

Brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrību sekmīgās darbības rezultātā auga sabiedrības uzticība tām. To skaits pieauga, bet turpināja pieaugt arī ugunsgrēku skaits.

Lai uzlabotu ugunsdrošības stāvokli pilsētā, Rīgas pilsētas valde 1882.gadā izveidoja tā saukto „skrejošo kolonnu”, kuras darbiniekus kā patstāvīgus ugunsdzēsējus algoja pilsēta. „Skrejošā kolonna” sastāvēja no 16 labi apmācītiem vīriem un tie izvietojās Maskavas ielā.

Lielu uzmanību biedrības pievērsa apmācības procesam, tomēr tajā laikā katrs mācījās tikai savu darbarīku apkalpošanu. Visaugstāk tika vērtēti kāpēji un stobrveži.

1882.gadā Rīgas pašvaldības iestādes pieņēma „Sabiedrisko ugunsdrošības programmu”, kurā paredzēja būtisku tālāko nozares attīstību, tajā skaitā arī ugunsdzēsēju depo būvniecību un arodnieciskas Rīgas pilsētas ugunsdzēsēju komandas izveidošanu.

Liels progress ugunsgrēku pieteikšanā notika līdz ar pirmās telefonu stacijas atklāšanu Rīgā 1882.gada jūlijā.

1885. – 1895.gads

No 1886.gada līdz 1902.gadam pēc Rīgas pilsētas galvenā arhitekta Reinholda Šmēlinga projekta pilsētā uzbūvēja četrus ugunsdzēsēju depo – Maskavas ielā 3, Matīsa ielā 9, Akmeņu ielā 17 un Ludzas ielā 24, kas ievērojami ar savu īpatnējo sarkano ķieģeļu arhitektūras stilu. Šajās ēkās, izņemot Ludzas ielā 24, arī mūsdienās atrodas ugunsdzēsēju depo.

1895. – 1905.gads

19. un 20.gadsimtu mijā, attīstoties rūpniecībai un tirdzniecībai, Rīgā, Liepājā, Jelgavā un Daugavpilī turpināja pieaugt iedzīvotāju skaits. Pilsētās veidojās labiekārtotu dzīvojamo namu un strādnieku kvartāli, kā arī rūpnieciskie un administratīvie centri. Pilsētu pārvaldes attīstīja pašvaldību subsidētos dienestus, tajā skaitā arī ugunsdzēsības iestādes. Lai nodrošinātu ugunsdrošību rūpnieciskajos objektos un strādnieku dzīvojamajos rajonos, visā Latvijā turpināja veidoties jaunas brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrības ar izbraukuma komandām.

1907.gada sākumā Rīgas pilsētas valde pabeidza ugunsdzēsības reorganizāciju, kuras rezultātā tika izveidota Rīgas pilsētas ugunsdzēsēju komanda, kas sastāvēja no „skrejošās kolonnas” un policijas ugunsdzēsēju komandām. Par Rīgas pilsētas ugunsdzēsēju komandas pirmo brandmajoru (vadītāju) kļuva Kārlis Šummers. Ugunsdzēsēju komandai bija piecas nodaļas, kas katra apsargāja savu teritoriju.

1910.gadā Rīgas pilsētas valde iegādājās pirmo ugunsdzēsēju tvaika automobili, bet Pētera brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrība Rīgas Vagonu rūpnīcā pasūtīja ugunsdzēsēju automobili "Russo-Balt", kurš ir pirmais Latvijā ražotais automobilis, kas saglabājies līdz mūsdienām un apskatāms Rīgas Motormuzejā. Turpmākajos gados paplašinājās pieejamās tehnikas klāsts – ugunsdzēsēju rīcībā nonāca 16 metrus garas balanskāpnes, 24 metrus garās „Magirus” trepes, roku dzēšamie aparāti, hidropultis un dūmu aizsargaparāti.

Ugunsdzēsības attīstību pārtrauca Pirmais pasaules karš. 1915.gadā Krievijas armija no Latvijas izveda rūpniecības iekārtas, ugunsdzēsības ierīces un citu tehniku.

Lai arī bija liels aprīkojuma trūkums, kara laikā ugunsdzēsēji turpināja cīnīties ar plašiem ugunsgrēkiem un dažkārt veica arī sanitāru un policistu funkcijas.